

VI.

Biskop Peder af Odense, død c. 1280.*Af Kr. Erslev.*

Blandt de af Prof. Hans Olrik fremdragne »Cistercienserbidrag til Danmarks Kirkehistorie« (4. R. III, 1—25) findes

ogsaa nogle Meddelelser om denne hidtil lidet kendte Odensebisp; hvad der her er oplyst, trænger dog paa et Par Punkter til Berigtigelse. Særlig har Olrik overset, at der nylig er fundet en dansk Aarbogsnotits om Biskop Peder, nemlig i de Optegnelser af Vedel, som Waitz har offentliggjort i Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichte XII, 43. Her staar under Aaret 1263:

Frater Petrus de ordine Cisterciensi, Gallicus natione, factus est episcopus Ottoniensis, qui tamen (?), quamdiu vixit, nunquam ad ecclesiam

Dette Kildested er i flere Retninger oplysende. Det stadfæster først, hvad allerede Olrik har formodet, at Peder var Cisterciensermunk, og at det kun beror paa Forveksling med en anden Peder, der ved samme Tid blev Biskop i Viborg, naar Hvitfeld og mange efter ham har gjort Bispen til Minorit. Det giver os dernæst den nye Underretning, at han var fransk af Fødsel, hvad der udmærket passer til, at han efter sin Indvielse til Biskop oftere træffes i de franske Cistercienserklostre. Endelig siger det, at Peder aldrig kom til sit Stift. Olrik har allerede fremdraget Beviser paa, at Biskoppen i det mindste til 1272 eller 1273 opholdt sig i Udlandet, og for disse Aar er det ogsaa let forstaaeligt, at han, Jakob Erlandsøns Tilhænger og Kardinal Guidos Protégé, ikke kunde vise sig i Danmark. Mere underligt er det, at han ikke har benyttet Ærkebispeskriftenes Bilæggelse til at tage sit Stift i Besiddelse, og imod hvad Aarbogen her siger, staar, at i Verset om ham (S. R. D. VII, 224) hedder det, at han, om end sent, kom til at glæde sig over sit Bispedømme. Versene om de Odensebisper tilhører dog en meget sen Tid, og der er vel nok saa god Grund til at stole paa Aarbogsnotitsens Udsagn; der kan jo let have været os ukendte Aarsager, der har holdt Peder tilbage i Udlandet, og hans Dødsaar nævnes heller ikke i nogen dansk Kilde.

Ikke mindst Interesse har den ovenfor aftrykte Notits endelig ved, at vi her aabenbart har den hidtil ukendte

Kilde for, hvad Hvittfeld siger om Peder, nemlig, at Kardinal Guido viede ham samtidig med, at han ordinerede den anden Peder til Biskop af Viborg (II, 321, Folioudg. 272). Dette har Hvittfeld dog som saa meget andet i denne Tid blot udskrevet efter Svanings danske Bearbejdelse af sin Danmarks Historie, hvorom man kan efterse, hvad jeg har meddelt i Historisk Tidsskrift 6. R. II, 392 ff.; men Svanings Kilde er for Peder af Odenses Vedkommende sikkert netop den anførte Notits. Hvad han selv har lagt til, er da, at det var Kardinal Guido, der viede Peder, og det er uheldigt, at Olrik ikke har bestridt dette Punkt i Efterretningen, saaledes som han anfører den efter Hvittfeld. Allerede Paludan-Müller har jo dog betonet, at Guido, der kun var Presbyter, ikke Biskop, slet ikke havde Myndighed til at ordinere (Vidensk. Selsk. Skr. 5. R. Hist.-phil. Afd. IV, 360, Anm.), og om Odensebispens Navnebroder i Viborg veed vi ogsaa udtrykkelig, at han blev indviet af Jakob Erlandsøn (Ny kirkehist. Saml. III, 376). Dette gælder da ntvivlsomt ogsaa Peder af Odense: den landflygtige Ærkebiskop havde jo netop faaet Pavens Tilladelse til ogsaa at ordinere uden for Riget (anf. St. 126).

Et er dog ganske sikkert urigtigt i Aarbogsnotitsen, nemlig dens Aarstal. Imidlertid staar dette i Vedels flygtige Notitser da egentlig heller ikke ved denne Efterretning, men ved en tidligere, til hvilket Aaret ogsaa passer, og Vedel har blot forsømt at medtage de i Aarbogen følgende Aarstal. Lige efter denne Efterretning om Peder kommer een med Aaret 1268, og det rette Aar for den foregaaende er enten 1266 eller 1267. Viborgbispens kan ikke være indviet før i 1267, da hans Forgænger Nils først døde i dette Aar; ved Odensebispens kan der derimod ogsaa være Tale om 1266, da Regner i dette nævnes som død¹⁾.

Biskop Peder af Odense levede endnu 1272; naar han er død, vides ikke, om end det nok lader sig oplyse, naar

¹⁾ Kirkeh. Saml. 4 R. IV, 342.

hans Eftermand Johannes tiltraadte. Naar det altid siges, at denne blev Biskop 1277, er dette dog urigtigt. Angivelsen bygger i sidste Instans paa et Stiftelsesbrev af Prior Hennekin i Odense, der i Afskrift er optaget i den middelalderlige Odensebog, som nu findes i Upsala Universitetsbibliothek. Som Vidne nævnes i dette Brev Biskop Johannes, men Brevet har i Afskriften Aaret 1321, da Peder Pag var Odensebisp. Allerede Hamsfort har da indset, at der maa være en Fejl i Aarstallet, og han retter det til 1271 (sml. Repertorium dipl., Udat. 160). Da man imidlertid senere fik at vide, at Biskop Peder levede endnu 1272, maatte man opgive 1271, og Pontoppidan (Ann. I, 574) angiver saa, at Bispeskiftet i Odense fandt Sted 1276; Suhm anfører ham som Kilde, men ændrer Aarstallet til 1277, hvad der vist er motiveret ved, at Johannes, efter Pontoppidan, skal være blevet viet af Ærkebiskop Trugot, der selv først blev indviet i 1277. Imidlertid foregik Ærkebispens Vielse i Rom og først d. 27. Decbr., saaledes at det ikke ret vel er tænkeligt, at han inden Aarets Udgang har kunnet besørge Johannes' Indvielse.

Alt dette er dog kun løse Gætninger, der udgaar fra Prior Hennekins Brev med dets gale Aarstal, hvis Fejl i Virkeligheden ikke lader sig berigtige med Sikkerhed. Vist er det kun, at Johannes af Odense først fremtræder i Erik Klippings Haandfæstning af 29. Juli 1282, og endnu i Decbr. samme Aar kaldes: *electus confirmatus*, saaledes at han endnu ikke var indviet to Aar efter Trugots Død. Da han dertil ved alle Lejligheder, hvor han nævnes sammen med andre Bisper, stilles efter Biskop Jakob af Slesvig, viser dette klart, at han i Anciennitet fulgte efter denne, og om ham staar det fast, at han først blev Biskop 1282; det samme gælder da sikkert ogsaa Johannes af Odense¹). Rimeligvis er Peder derfor først død c. 1280.

¹) Artiklen om Johannes i Registerbindet til *Scriptores rerum Danicarum* er et sørgeligt Exempel paa den Kritikløshed, der saa ofte fremtræder i dette store Kompilationsarbejde; han kaldes Johannes